

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНЬОЇ ТА ПРОФЕСІЙНО-КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СІЛЬСЬКОЇ МОЛОДІ ПРИКАРПАТТЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

У статті досліджено, проаналізовано і подано авторське бачення вирішення проблем сільської молоді в сфері освіти та професійної підготовки молодого покоління до праці в усіх галузях народного господарства.

Ключові слова: освіта, школа, професійна підготовка, освітянські послуги, освітянин, заклади освіти, трудові ресурси.

I. Вступ. Реформування та розвиток виробництва в напрямі ринкових відносин обумовлюють зростання дефіциту в молодих кваліфікованих кадрах, які є основним джерелом формування повноцінних працівників для підприємств різних форм власності. Це, в свою чергу, потребує своєчасного виявлення та використання всіх можливих резервів інтенсивного поповнення трудового потенціалу молоді. Одним з основних джерел цього поповнення виступає професійна підготовка молодого покоління до праці в усіх галузях народного господарства. Це багатогранна проблема, яка включає цілий комплекс як теоретичних, так і практичних завдань. Тут важливе значення має організація добре налагодженої системи освіти, цінність якої для суспільства та його розвитку виявляється у найрізноманітніших формах, зумовлених складністю і багатомірністю її функцій [2].

В Законі України “Про освіту” зазначено, що “освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави” [1]. Саме освіта та наукові знання виступають умовою суспільного прогресу, стабільності в державі, її національної безпеки. Адже освіта і національна безпека мають спільну основу, ім’я якої – духовність, тобто сукупність універсальних здібностей людства, істина, моральна чистота [3, 12]. Рівень тих знань та навиків, якими наділяє сучасна система освіти молоде покоління на кожному етапі навчання, характеризує якісну сторону трудових ресурсів. Незва-

жаючи на гарантовану Конституцією України доступність набуття освіти громадянами держави, сільська молодь перебуває в значно гірших умовах стосовно можливості здобуття освіти, ніж молодь міст. Адже умови сільського життя дуже часто створюють перепони їх освітньому процесу. Тому на сучасному етапі постала необхідність організації безперервної системи освітніх ланок, спрямованої на широкий і повний розвиток особистості, формування в молодих людей стійких мотивів до набуття і удосконалення знань протягом всього життя, а також введення в дію механізмів, які б забезпечували доступність освіти.

II. Постановка завдання. Проаналізувати рівень доступності молодій людині соціальних послуг по навчанню, вихованню, професійній підготовці. Дати об’єктивну оцінку та суб’єктивні висновки щодо формування регіонального ринку освітянських послуг та сфери освіти в регіоні для сільської молоді.

III. Результати. Освіта в регіоні набула національного характеру як за змістом, так за формами роботи. В області розроблена регіональна концепція української школи Прикарпаття. Науковці та практики суттєво впливають на оновлення змісту освіти. Здійснено різноаспектні напрацювання в реалізації інваріантної та варіативної частин навчальних планів шкіл, вони мали вихід на всеукраїнський рівень.

Так, успішно впроваджується ідея гуцульської школи. В основу цього явища покладений задум регіоналізації, адаптації загальнодержавних доктрин, концепцій, освітніх програм, очікуваного державного стандарту змісту освіти до місцевих умов та потреб. Автори і учасники реалізації концепції “Гуцульська школа” врахували культурологічні, природні, економічні особливості краю. Створена регіональна науково-дослідна лабораторія “Гуцульська етнопедagogіка і гуцульщинознавство”. Напрацьована й апро-

бована програма з гуцульствознавства, видані книжки серії “Бібліотека гуцульської школи”, навчальні посібники “Плай”, хрестоматія “Джерела”, “Мій рідний край” (посібник про природу, господарство, населення Гуцульщини), “Різьба та інкрустація”, довідники “Гуцульські говірки”, “Гуцульщина в літературі”, “Населені пункти Косівщини”. Видаються регіональний науково-педагогічний журнал “Гуцульська школа” і газета “Освітнянський вісник”. Важливим є те, що шкільні програми, підручники, дидактичні посібники, способи і методи роботи пронизані мудрим природним для учнів гуцульським світобаченням, світовідчуттям, формою комунікації, зокрема, обрядами, ритуалами, традиціями, святами.

Освітняни Прикарпаття спрямовують свою діяльність на реалізацію положень чинного законодавства щодо забезпечення безперервної освіти, удосконалення навчально-виховного процесу, збереження та зміцнення існуючої матеріальної бази. Важливим є вдосконалення та приведення у відповідність до потреб населення мережі усіх навчальних закладів області. Простежуються нові тенденції у системі дошкільної освіти: набули поширення навчально-виховні комплекси “дитячий садок-школа”; на базі дошкільних навчальних закладів загального типу організуються спеціалізовані групи короточасного перебування; організаційно змінюються зміст і форми дошкільного виховання. Однак, через певні соціальні обставини, кількість дошкільних навчальних закладів дещо зменшилась. На даний час функціонує 285 дошкільних закладів, в яких виховується більше 17,5 тис. дітей.

Освіта загалом зберегла свій потенціал. Галузь має розгалужену структуру. У 764 загальноосвітніх школах усіх типів і форм власності на початок навчального 2006 року навчалось 187,5 тис. учнів. Основна частка припадає на школи I-II та I-III ступенів відповідно – 35 і 41%, I ступеня – 14% [7]. На базі загальноосвітніх шкіл створюються навчально-виховні комплекси – 6%, гімназії та ліцеї – 3%, школи для дітей з вадами розумового та фізичного розвитку – 1%. Базові школи також реорганізуються у навчальні заклади вищого ступеня, що є характерною ознакою змін у системі освіти області. Реформування еконо-

міки, зміни, що відбуваються на промислових підприємствах, будовах, у сільському господарстві зумовили необхідність оновлення системи професійно-технічної та вищої освіти.

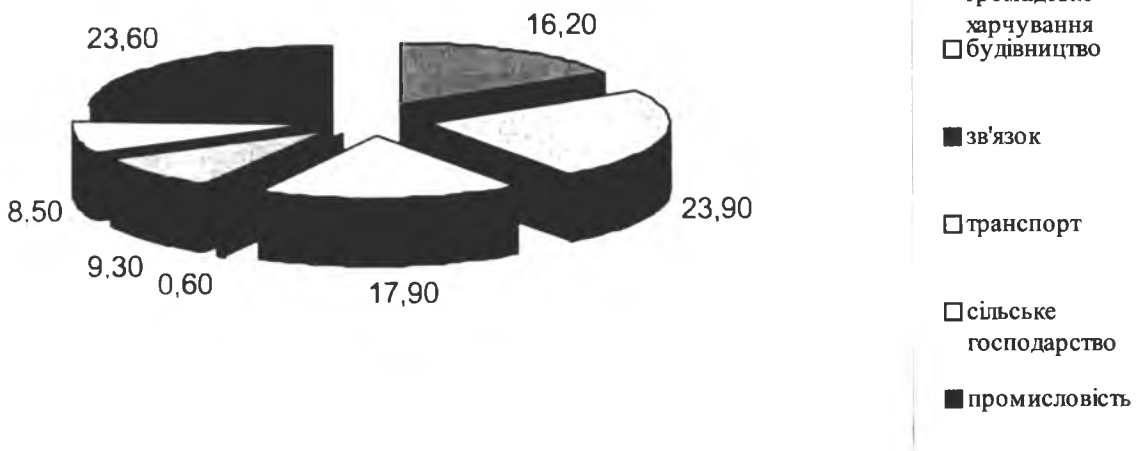
Станом на 1 січня 2006 року в області функціонувало 20 професійно-технічних навчальних закладів, 22 вищих навчальних заклади I-II та 9 – III-IV рівнів акредитації, в яких здобувало освіту 72337 учнів та студентів. Якщо взяти середньо обласний показник, то на 10 тис. населення припадає приблизно 434 студенти. А всього тих, хто навчається в закладах вищої, професійно-технічної та загальної середньої освіти, майже 19% жителів області.

За останнє десятиріччя здійснено спеціалізацію та перепрофілювання училищ. Збільшилась кількість складних та інтегрованих професій з 37 до 40 з урахуванням регіональних потреб економіки. Профільним навчанням у сільській місцевості охоплено 8009 учнів, що складає 60,6% від загальної кількості учнів старшої школи. Найбільше учнів охоплено технологічним, суспільно-гуманітарним, природничо-математичним та філологічним профілями.

Вживаються заходи щодо кадрового забезпечення навчальних закладів, особливо тих, які розміщені в сільській місцевості, підвищення фахового і освітнього рівня педагогічних працівників (він був і залишається одним із найвищих в Україні). В даний час повну вищу освіту мають 95,9 % вчителів сільських шкіл, які викладають основи наук у 5-11 класах, та 88% всіх педагогічних працівників цих загальноосвітніх навчальних закладів, що на один відсоток перевищує відповідний показник минулого року. В 2006 році зараховано на навчання на умовах цільового прийому та за рахунок регіонального замовлення 170 випускників сільських шкіл для здобуття педагогічних спеціальностей у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації області.

Встановлено, що в 2006 році, відповідно до п. 2 Порядку встановлення квоти підготовки фахівців для агропромислового комплексу і соціальної сфери сільської місцевості у вищих навчальних закладах, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 червня 1999 року № 1159 “Про підготовку

Питома вага учнів профтехучилищ, що навчалися у 2005-2006 році за галузями економіки

фахівців для роботи в сільській місцевості”, управлінням освіти і науки облдержадміністрації надіслано в Міністерство освіти і науки України пропозиції щодо встановлення квоти прийому сільської молоді області до вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку педагогічних працівників в обсязі 114 чол.

А також головним управлінням агропромислового комплексу облдержадміністрації підготовлено і надіслало Міністерству аграрної політики України пропозиції щодо вдосконалення механізму підготовки спеціалістів для сільськогосподарських підприємств і їх закріплення на виробництві, засад підтримки молодіжного фермерства шляхом часткової компенсації відсоткової ставки кредитів комерційних банків, в тому числі наданих сільській молоді на придбання, будівництво чи реконструкцію житла та виробничих приміщень сільській місцевості.

Міністерству аграрної політики України надіслано розрахунки щодо потреби в області у кадрах для агропромислового виробництва на 2006-2009 рр. за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодший спеціаліст і спеціаліст, зокрема, щорічно: агрономія – 57 чол.; зооінженерія – 27 чол.; механізація та електрифікація сільського господарства – 88 чол.; будівництво – 6 чол.; харчова технологія – 81 чол.; економіка і підприємництво – 112 чол.; менеджмент – 35 чол.; ветеринарна медицина – 50 чол.; комп’ютерні науки – 5 чол.; право – 34 чол.

Зацікавленими структурами облдержадміністрації узагальнено пропозиції районів та обґрунтовано потребу у підготовці спеціалістів у сільськогосподарських вузах за державний рахунок, зокрема, з числа молоді з числа сільської місцевості за квотою, у: Подільському державному аграрно-технічному університеті – 27 чол.; Львівському державному аграрному університеті – 21 чол.; Львівській державній академії ветмедицини – 12 чол.; Вінницькому аграрно-технічному університеті – 3 чол.

За замовленням сільських господарств заплановано підготовку окремих фахівців у вищих навчальних закладах Міністерства освіти і науки України – Львівському національному університеті імені Івана Франка, Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, Чернівецький державному університеті імені Юрія Федьковича, Івано-Франківському національному технічному університеті нафти і газу, Тернопільській академії народного господарства, до 40 чол. щорічно.

Та на жаль планування ринку освітянських послуг Прикарпаття дещо відрізняється від реалій сьогодення. Сприяє цьому і попит населення області, який не відповідає потребам регіональної економіки. Так, на сучасному регіональному ринку освітянських послуг провідне місце посідають економічні та юридичні спеціальності (Таблиця 1). Високий попит на них серед молоді пояснюється розвит-

**Підготовка фахівців I-IV рівнів акредитації за галузями знань
на початок 2005-2006 навчального року**

	Прийнято	Навчається	Випущено
Всього	16157	60437	12801
у тому числі за галузями знань:			
освіта	1897	6774	1565
культура	949	3488	677
гуманітарні науки	867	3511	647
соціальні науки	1098	1254	333
економіка, комерція та підприємництво	4806	17278	4029
Право	1564	4975	1138
природничі науки	770	3783	629
математика та інформатика	419	1598	167
інженерія	2625	10712	2077
транспорт	82	263	73
медицина	1525	5654	1275
архітектура	61	118	-
сільське господарство, лісництво та рибальство	361	1029	265

ком підприємництва: для відкриття власної справи, гарантії успіху необхідно мати або юридичну, або економічну освіту. Але мрії не завжди збуваються і замість вдалого підприємця чи отримання перспективного місця роботи випускники стають безробітними.

Достатньо на ринку освітянських послуг галузей освіти, інженерії та медицини, а катастрофічно не вистачає математиків, інформатиків, фахівців галузей архітектури, сільського господарства, лісництва, транспорту.

З метою подолання диспропорції між попитом на робочу силу і її наявністю, служба зайнятості активізувала роботу щодо підготовки спеціалістів на замовлення роботодавців. І це дає певний позитивний результат.

IV. Висновки. Та попри всі здобутки освіти області та ринку освітянських послуг, на сьогоднішній час сільська молодь потерпає в цій сфері найбільше.

Час минає, а проблем менше не стає. Розшарування суспільства на багатих і бідних позбавляє реальних перспектив значну частину молодих людей, які мають долати на шляху до самореалізації і життєвого успіху набагато більше перешкод, ніж їхні більш заможні ровесники. На тлі невисокого рівня життя в країні, найбідніші прошарки молоді змалечку виявляються позбавленими мінімально необхідних життєвих благ – достатнього і різно-

манітного харчування, солодощів, розваг, а з роками – належної освіти, доступної роботи.

На наш погляд, в Україні поки не сформована нова система виховання, і головне – сімейне виховання відірване від системи навчання та професійної підготовки. Сучасна школа поки неналежно протистоїть відкритому користоловству, споживацьким інтересам, жадобі швидкого і легкого збагачення. Вважаємо, що в умовах кардинальних змін політичних і соціальних орієнтирів все гостріше постає питання підготовки молодого фахівця до нових реалій. Стосовно цього, метою всієї виховної роботи, освіти, професійної підготовки повинно стати формування в кожному молодому спеціалісті глибокого осмислення і усвідомлення своєї ролі в суспільстві, готовності до максимальної реалізації закладеного в ньому професійного і духовного потенціалу. Особливо важливо при цьому існування певного набору особистісних характеристик і моральних якостей, тобто поєднання воєдино професіоналізму, компетентності з чесністю, порядністю, справедливістю, гуманізмом.

Тому, на сучасному етапі, крім суто загальноосвітніх, спеціальних знань, сучасній молодій людині необхідна комп'ютерна підготовка, знання державної та однієї-двох іноземних мов. В цьому випадку майбутнє за гімназіями, ліцеями, багатьма вищими навчальни-

ми закладами, в тому числі і недержавними, які намагаються, зберігаючи національні культури і традиції, брати все краще, найбільш прогресивне з освітніх систем світу. Адже українська система освіти зможе підготувати справжнього господаря лише в тому випадку, коли, не відкидаючи національні традиції, візьме на озброєння нові освітні технології.

1. Закон України "Про освіту" / Закони України. Т. 1. / Верховна Рада України, Інститут законодавства. – К., 2006. – С. 414-433.

2. І. Каленюк. Цінність освіти як предмет економічного аналізу // Україна: аспекти праці. – 2000. – № 3. – С. 31-34.

3. В. Куценко, В. Удовиченко, І. Опалева. Освіта як фактор стабільності та національної безпеки України // Економіка України. – 1998. – № 1. – С. 12.

4. Куценко В., Данилишин Б. Ринок освітніх послуг: основні тенденції та шляхи модернізації // Україна: аспекти праці. – 2005. – № 8. – С. 28-34.

5. Лаврук О.С. Соціальна сфера та її роль у закріпленні молоді в аграрному секторі // Збірник наукових праць Луганського державного аграрного університету / За ред. В.Г.Ткаченко. – Луганськ: Вид-во "Елтон". – 2002. – № 14(26). – С. 341-345.

6. Населення Івано-Франківщини. Статистичний збірник Івано-Франківської області за 2006 рік // Головне управління статистики в Івано-Франківській області. Загальне керівництво О.В. Костюк. – Івано-Франківськ, 2006. – 89 с.

7. Молодь Івано-Франківщини. Статистичний збірник Івано-Франківської області станом на 2.11.2006р. // Головне управління статистики в Івано-Франківській області. Загальне керівництво О.В. Костюк. – Івано-Франківськ, 2006. – 66 с.

In this article we investigate, analyzed and submit the vision of the decision of problems of rural youth in sphere of education and vocational training of young generation to work in all structures of a national economy.

Ренела Н.П.

ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ В УКРАЇНІ

У статті висвітлюються сучасні тенденції і аспекти чинників трудової міграції та їх вплив на формування регіонального ринку праці. З'ясовано економічні і соціальні наслідки міграції.

Ключові слова: міграція, трудова міграція, чинники трудової міграції, ринок праці, зайнятість, трудові ресурси.

I. Вступ. За період демократичних перетворень українське суспільство стало свідком і учасником цілого ряду політичних, культурних та соціально-економічних трансформацій, що змінили ситуацію у різних сферах життєдіяльності. Структурні зміни, які супроводжувались спадними тенденціями в господарському комплексі посилили напруження в соціальній сфері і негативно вплинули на рівень життя населення всіх регіонів України.

Сьогодні населення України постійно зазнає сукупного впливу економічної, демографічної та соціальної криз, які підсилюють одна одну і не дають нашій державі вийти на шлях суттєвого підвищення якості життя і сталого

економічно-соціального розвитку. В таких умовах міграції населення є важливим чинником суспільного розвитку. Здійснюючи вплив на економіку, народонаселення та інші соціальні системи, міграції сприяють їх ефективному функціонуванню. В умовах ринкової економіки і формування ринку праці вони є засобом активної підтримки територіально-галузевої збалансованості трудових ресурсів у національному господарстві.

II. Постановка завдання. Незважаючи на численні наукові розробки, проблема трудової міграції залишається актуальною. Метою даного дослідження є: розгляд причин, чинників та умов міграції, взаємозв'язок між ними; класифікація та економічні наслідки. Окрім того необхідно також встановити причини, які сприяють міграції та запобігають їй.

III. Результати. Щоб розібратися в тому, чому активізуються міграційні процеси треба розглянути чинники і умови виникнення міграції, або, іншими словами, причини міграції. Причинами міграції є поєднання суб'єктивних і об'єктивних умов, взаємозв'язок яких викликає переміщення робочої сили [1,